

van de SDAP 'bordpapieren Oranjehelden' genoemd. 'De 31ste augustus', zo schreef hij,

'heeft getoond dat de massa van onze bevolking reeds als een eenheid begint op te treden. Deze eenheid moet en zal groeien, over de hoofden van alle Vorrinks, Vliegengs of hoe al deze wrakstukken van het verleden ook mogen heten, heen!'¹

Zo werd ook in de boven al geciteerde 'Politieke brief' 'een leidersklik uit het oude partijbestuur der SDAP' 'de kwaadaardigste en schadelijkste negatieve kracht in het ondergrondse politieke leven in Nederland' genoemd; 'beschimmelde en achterlijke kleinburgers' waren het: die hielden maar vast aan 'de oude leugenleuze: tegen communisme en fascisme', zij hoopten slechts, 'nog een zeker SDAP-kader in luchtdichte weckflessen gedurende de oorlog te kunnen conserveren, om later hun bankroete standje weer op te bouwen.' Virulenter nog liet de Groot zich over de groep-Sneevliet uit: 'een stinkend restje der Trotskistische RSAP dat . . . aan anti-communisme doet, in het belang der nazi's.'

Dergelijke rancuneuze uitvallen waren in *De Waarheid* niet zeldzaam. Het blad had een veel lager peil dan illegale organen als *Het Parool* en *Vrij Nederland*. Er werden stereotiep telkens dezelfde leuzen in herhaald. Misschien was het voor de eigen volgelingen het belangrijkste dat uit het blad een niet-aflatende strijdbaarheid sprak alsmede een vurige verbondenheid met de Sowjet-Unie, welker uiteindelijke zegepraal geen moment betwijfeld werd.

★

Het is moeilijk, zo niet onmogelijk, de waarde der verschillende vormen van verzet en illegale activiteit tegen elkaar af te wegen. Intussen hadden al die vormen met name in de periode waarin de bezetter nog van zijn uiteindelijke overwinning overtuigd was, één belangrijk aspect gemeen: dat men groepen Nederlanders immuun maakte voor het nationaal-socialisme en vasthield in een atmosfeer die een afweer betekende tegen datgene wat de bezetter op korte maar vooral ook op lange termijn wenste te bereiken. Vandaar ook de betekenis van de in wezen geestelijke strijd die op tal van terreinen, in hoofdstuk 4 behandeld, tegen Seyss-Inquarts gelijkenschakelingspolitiek gevoerd werd. Ook de illegale CPN heeft aan die geestelijke strijd deelgenomen; zij heeft er met haar illegale publikaties als *De Waarheid* een belangrijke bijdrage toe geleverd: haar kaders bijeengehouden en haar aanhang geïnspireerd.

¹ A.v., 27 (17 sept. 1941), p. 2.